

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.27:338(478)(043.3)=135.1**

CANTAREAN Nicolae

**MANAGEMENTUL ACTIVITĂȚILOR ECONOMICE DIN
SISTEMUL EPARHIAL AL BISERICII CREȘTIN-ORTODOXE
(EXEMPLUL REPUBLICII MOLDOVA)**

Specialitatea: 08.00.05 – economie și management
(în activitatea de antreprenariat)

Autoreferatul tezei de doctor în economie

Chișinău, 2010

Teza a fost elaborată la catedra *Management și Marketing, Universitatea Liberă Internațională din Moldova*

Conducător științific: Gribincea Alexandru, dr.hab., prof. univ.

Referenți oficiali:

1. Șișcan Svetlana-Zorina, dr.hab., conf.univ., ASEM
2. Cernei Mihai, dr., conf.univ., USM

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. **Burlacu Natalia**, dr. hab., prof. univ., - președinte
2. **Blagorazumnaia Olga**, dr., conf.univ., - secretar științific
3. **Ulian Galina**, dr.hab., prof. univ.
4. **Roșca Petru**, dr.hab., prof. univ.
5. **Stratan Alexandru**, dr.hab., conf. univ.
6. **Ciorba Veaceslav**, doctor în teologie

Susținerea va avea loc la 26 mai 2010, ora 10.00 în ședința Consiliului Științific Specializat D34.08.00.05-16 din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova, pe adresa 52, Vl. Pîrcălab, Chișinău. R.Moldova.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la biblioteca ULIM și pe pagina WEB a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova ([www .cnaa.md](http://www.cnaa.md)).

Autoreferatul a fost expediat la ____ aprilie 2010

Secretar științific al Consiliului
Științific specializat:
doctor în economie, conf.univ.

Olga Blagorazumnaia

Conducător științific:
dr. hab., prof. univ.

Alexandru Gribincea

Autor

Nicolae Cantarean

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei de cercetare. În numărul populației Republicii Moldova, persoanele de confesie Creștin Ortodoxă constituie 93,3%. Biserica îl face pe Om mai bun, mai generos. Activitățile desfășurate de Biserică au un impact pozitiv și asupra ameliorării economiei țării. Un leu cheltuit de către Biserică, în baza calculelor teoriei lui J.Keynes, în Republica Moldova contribuie la creșterea PIB cu 10 lei! Biserica Creștin Ortodoxă la fiecare etapă istorică a avut de confruntat și anumite situații dificile, de rezolvat anumite probleme.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Actualmente, Biserica se confruntă cu probleme principial noi, fără precedent în spațiu și în timp. Vorba e despre globalizarea economică. Procesul de globalizare economică a pătruns și continuă să pătrundă în sferele vieții sociale, confesionale, politice. În acest context, prin intermediul mass-media laică, se desfășoară o configurație de valori pe alocuri dubioase. Acest proces este continuu, ireversibil. Frânarea procesului de globalizare este imposibilă, dar și nici nu este scopul religiei Creștin Ortodoxe. Soluția este de a depăși, de a ocoli, de a distrage creștinii de sub impactul negativ al globalizării, al sectanților de tot felul. *Obiectivul* propus poate fi realizat dacă slujitorii, fețele bisericești vor depune eforturi economice, spirituale, sociale, duhovnicești pentru popularizarea Creștinismului Ortodox, pentru crearea infrastructurii bisericești, a „confortului” spiritual pentru enoriași, pentru desfășurarea activităților Creștin Ortodoxe conform canoanelor bisericești. Toate acestea, numite de către noi „*Eforturi*” se pot transforma în „*Efecte*”. Prin *Efecte* se subînțelege numărul creștinilor ortodocși. În situația când globalizarea contribuie la reducerea numărului creștinilor ortodocși, Biserica Ortodoxă trebuie să depună *Efort* (și economic) pentru menținerea sau chiar creșterea numărului creștinilor ortodocși. În anul 2004 în Republica Moldova numărul necreștinilor a constituit cca 6,7% din numărul populației țării. Dacă Biserica Creștin Ortodoxă nu intervine cu anumite „*Eforturi*”, atunci către anul 2015 acest procent poate crește până la 10. Deci, crearea infrastructurii bisericești, activizarea și eficientizarea factorilor economici, sporirea nivelului managementului bisericesc devin probleme de prima importanță. Biserica Creștin Ortodoxă din Republica Moldova dispune de resurse materiale, financiare, de susținere a creștinilor ortodocși. Însă acest lucru nu înseamnă că posibilitățile Bisericii Creștin Ortodoxe pot fi utilizate fără o argumentare, fără un anumit calcul de fezabilitate. În cadrul Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove actualmente sunt organizate 9 departamente, 17 mănăstiri de călugări, 4 schituri de călugări, 15 mănăstiri de călugărițe, 6 școli teologice, 11 publicații periodice, 8 instituții social-filantropice, 4 frății ortodoxe, 2 asociații ortodoxe, 3 magazine bisericești, 4 instituții auxiliare. Această mare gospodărie nu poate funcționa eficient fără un management economic adecvat problemelor, fără calcule economice, fără un sistem de indicatori ai calității muncii. Problemele sunt cele mai diverse. Unele dintre acestea au un caracter pur economic. În lucrare sunt propuse

metode de management pentru ameliorarea funcționării sistemului Creștin Ortodox. Succesul în orice activitate îl determină factorul uman. În cazul examinat, în centrul atenției este preotul. În lucrare sunt enumerate diverse calități, de care trebuie să dispună un preot-manager pentru a îndeplini pe deplin funcțiile sale. Calitățile preoților trebuie „crescute”, create. Pentru astfel de activități sunt necesare cheltuieli materiale, financiare, adică eforturi economice. Eligibilitatea personalului bisericesc creează situații problematice. Spre deosebire de ramurile economiei naționale, în rețelele creștin ortodoxe nu fiecare doritor poate deveni manager. Procesele de selectare a personalului presupune costuri economice suplimentare. Problema de ordonare a eforturilor economice după gradul de importanță, de aport la creșterea numărului creștinilor ortodocși, s-a transformat într-o problemă importantă. Tema investigațiilor este actuală și prin necesitatea de a direcționa cercetările economice în cadrul *Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove*.

Problemele științifice, planurile, temele și corelația dintre ele și muncă. Tema investigațiilor este inclusă în planurile cercetărilor științifico-practice ale *Academiei Teologice Ortodoxe din Moldova*.

Scopul și sarcinile cercetărilor: elaborarea bazelor economice de soluționare a problemei creșterii numărului de creștini ortodocși în Republica Moldova; argumentarea și propunerea unui șir de abordări, care pot fi puse la baza rezolvării problemei creșterii numărului creștinilor ortodocși; identificarea factorilor ce pot contribui considerabil la creșterea numărului creștinilor-ortodocși; evidențierea și soluționarea problemelor economice din rețelele Creștin Ortodoxe din Republica Moldova. Pornind de la scopul propus în lucrare sunt efectuate: studierea aspectelor economice generale în procesul desfășurării activităților Creștin-ortodoxe; eficientizarea funcționării Eparhiilor Creștin Ortodoxe din Republica Moldova în baza soluționării unor probleme economice; analiza factorilor intangibili în profilul eparhiilor din Republica Moldova, în special al aspectului economic; analiza mediului doctrinal, miezo-, micro- și macroeconomic, impactului acestora asupra funcționării eficiente a Bisericii Creștin Ortodoxe.

Obiectul cercetărilor îl constituie aspectul managementului economic al activităților Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove, formularea și soluționarea problemelor economice manageriale ale Bisericii Creștin Ortodoxe.

Metodologia și metodele de cercetare științifică. În calitate de metodologie de cercetare au servit: dialectica cunoașterii; bazele teoriei economice moderne; principiile generale de cercetare, analiza sistemică a proceselor; metodele și modelele economico-matematice; elaborările științifice ale cercetătorilor naționali, străini. Calculele economice au fost efectuate în baza datelor statistice, metodelor econometrice propuse de autor.

Noutatea și originalitatea științifică. Inovația științifică este determinată de scopul și sarcinile cercetărilor, de problemele economice formulate, de metodele de soluționare ale acestora; de tratările sistemice ale proceselor examinate. Printre abordările autorului enumerăm: studierea aspectelor doctrinale în procesul desfășurării activităților Creștin-ortodoxe; argumentarea necesităților pentru intensificarea activităților Creștin Ortodoxe în contextul globalizării economice; asigurarea creșterii numărului creștinilor ortodocși în baza soluționării unor probleme economice; formularea problemei economice; elaborarea unui model economico-matematic, bazat pe calculul diferențial cu ajutorul căruia poate fi stabilită evoluția creșterii numărului creștinilor ortodocși în Republica Moldova în următorii 5-10 ani.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere. În baza modelelor este elaborată prognoza evoluției numărului creștinilor ortodocși în următorii 3 ani; este elaborată ecuația econometrică pentru prognoza numărului creștinilor ortodocși; este propusă o metodă de cuantificare a activităților manageriale ale personalului bisericesc; sunt sintetizate aspectele dogmatice ale Creștinismului Ortodox care pe parcursul a peste 2000 de ani au supraviețuit și au ținut „verticalitatea” în cele mai diverse situații și furtuni socio-confesionale; este efectuată o analiză la nivelul macroeconomic în scopul determinării mediului economic în care se desfășoară activitățile creștin-ortodoxe; este elaborată schema-bloc „Obiectivele Republicii Moldova de perspectivă”; sunt analizate problemele socio-economice a Republicii Moldova; este calculat multiplicatorul Keynes „Aportul activităților economice bisericești la creșterea PIB a Republicii Moldova”; de către autor este formulată problema determinării optime a nivelului de dotare a eparhiilor Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove; este elaborată schema „Infrastructura teologică, laică”; pornind de la problema formulată mai sus, autorul, enumără factorii economici care considerabil pot îmbunătăți indicatorul creșterii numărului creștinilor ortodocși; este examinată o formă redusă a dependenței indicatorului-criteriu de factorul-argument, sunt analizate cazuri particulare; rezultatele dotării optime a episcopiei cu fonduri economice sunt interpretate grafic; analiza calitativă este cuantificată prin utilizarea elasticității indicatorului-criteriu în raport cu factorul-argument; rezultatele sunt interpretate grafic; modelul economico-matematic al managementului bisericesc este generalizat și dezvoltat; printre factorii ce în mare măsură pot contribui la creșterea indicatorului-funcție este factorul-argument - muzica bisericească, corul. În scopul accentuării unei importanțe deosebite a rugăciunilor expuse Domnului sub forma monodie, autorul aduce argumente convingătoare în favoarea acestui factor. Acest aspect al problemei autorul îl soluționează utilizând factorii economici. Muzica bisericească, conform calculelor autorului, are o importanță maximă în comparație cu alți factori-argument. Argumentele autorului în favoarea muzicii bisericești sunt expuse în teză. Pentru soluționarea problemei propuse, autorul enumără calitățile de care trebuie să dispună un preot. Pentru o analiză mai completă a proceselor economice

autorul elaborează o funcție semilogaritmică; cu care autorul efectuează calcule în baza informației statistice reale, evidențiază factorii cu cea mai mare și cu cea mai mică pondere în creșterea frecvenței enoriașilor creștini ortodocși în eparhiile Republicii Moldova. Aici, autorul, realizează rezultate concrete; a găsit o modalitate de determinare a creșterii frecvenței bisericii creștin ortodoxe de către enoriași, efectuează calcule. Conform investigațiilor autorului, frecvența enoriașilor în eparhiile Republicii Moldova” considerabil poate fi îmbunătățită din contul factorului: calității „vizibile”; calității „auzibile”. Autorul propune un algoritm de cuantificare a eligibilității aspiranților la postul de preot, a reușit să „ordoneze” în forma crescândă a importanței factorilor-argument: cor bisericesc; tehnică audio; mobilă bisericească; echipamente bisericești; uniformă pentru personalul auxiliar; fono-, fotogenic, spațiul bisericesc *per capita*; nivelul studiilor, vârsta fețelor bisericești. Rezultatele realizate de către autor au o importanță deosebită în practica managerială a personalului bisericesc în utilizarea optimă a resurselor economice. Pornind de la Dogma Creștin Ortodoxă, autorul aduce istoricul mecanismelor economice bisericești. Materialul prezintă interes economic și poate fi pus la baza unor mecanisme economice similare dotate fiind, însă, cu tehnică de calcul modernă. Elaborările autorului au un caracter teoretico-metodic. Autorul, în aspectul economic enumără metodele de apărare a Ortodoxiei prin discuții filosofice când discuțiile se fac pentru „elita analitică”. Consumatorii rezultatelor discuțiilor sunt, de regulă, lăsați în „pădurea” de opinii. La baza Creștin Ortodoxiei este forma care nu se discută, nu se analizează, nu se pune la îndoială, nu se admit experiențe, corectări, perfecționări etc. Pornind de la aceste afirmații în teză autorul convențional, doar pentru calcule, clasifică creștinii ortodocși în creștin ortodocși activi (care țin toate sărbătorile mari ale anului) și creștini ortodocși pasivi (numiți doar convențional în calculele noastre), care frecventează Biserica sporadic, țin doar parțial unele sărbători creștine. În acest context o problemă deosebită în țara slujitorilor și fețelor bisericești este problema „activizării” creștinilor. Autorul propune un model economico-matematic, metode de soluționare a problemei, realizează rezultate teoretico-practice. În baza analiticului, elaborat de către autor, în continuare sunt efectuate calcule în profilul: Eparhia de Centru, Eparhia de Tiraspol și Dubăsari; Eparhia de Cahul și Comrat; Eparhia de Edineț și Briceni; Eparhia de Bălți și Fălești. Pentru fiecare Eparhie în lucrare au fost determinate formulele pentru calculul numărului total al creștinilor ortodocși în profilul protopopiatelor. Formulele au fost deduse, soluționând pentru fiecare protopopiat ecuațiile diferențiale respective. Calculele au fost efectuate în baza datelor statistice. Rezultatele (realizările autorului) sunt expuse sub formă de tabele. Autorul a reușit să cuantifice contribuția fiecărei Eparhii la reducerea numărului creștinilor ortodocși „pasivi” prin „convertirea” acestora în creștini ortodocși activi.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale investigației se regăsesc în conținuturile curriculare din cadrul Academiei de Teologie Ortodoxă din Moldova. Constatările

ce țin de rolul conținutului implicit în interpretarea Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove servesc pentru analiza și interpretarea măsurilor strategice de activitate pentru creșterea spiritualității, patriotismului și credinței pe teritoriul R.Moldova.

Aprobarea rezultatelor științifice. Problemele manageriale examinate, formulate și soluționate în teză sunt orientate spre îmbunătățirea funcționării Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove, la creșterea numărului de creștini ortodocși. O importanță deosebită pentru practica teologică o are metoda de cuantificare a *efortului* economic pentru creșterea *efectivului*, adică a numărului creștinilor ortodocși. Lucrarea este importantă și prin ideile sale practice în ceea ce privește îmbunătățirea, dezvoltarea infrastructurii bisericești; prin materialele sintetizate din istoricul teologic, economic al Creștinismului Ortodox prin utilizarea optimă a resurselor economice.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Conținutul de bază al tezei a fost publicat în 27 de lucrări științifice, 3 articole în reviste, raportat la 16 conferințele științifice de profil.

CONȚINUTUL TEZEI

În capitolul 1 „*Aspecte generale în procesul desfășurării activităților creștin-ortodoxe în Republica Moldova*”, constituit din 5 subcapitole, argumentat este formulată problema economică, ce urmează a fi soluționată, sunt expuse aspectele doctrinale, bazele canonice ale organizării și funcționării *Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove*, mecanismele economice, macroeconomice în care își desfășoară activitatea Biserica Creștin Ortodoxă din Republica Moldova.

Globalizarea în linii mari poate fi interpretată ca o economie mondială deschisă. La această „piață” prin intermediul mărfurilor produse pentru comercializare concurează munca vie, și cea materializată din țările respective. Țările pot fi clasificate: țări bogate și țări sărace. Mai putem propune o clasificare: țări producătoare de produse intelectuale și țări consumatoare de aceste produse. Țările, care nu pun accentul pe educația și creșterea intelectului națiunii, riscă să treacă în „echipa” țărilor sărace; țările care actualmente sunt bogate doar pentru că dispun de resurse naturale pe care le exportă, în perspectivă vor deveni sărace. Sărăcia poate fi ocolită doar prin creșterea intelectului națiunii, prin educație, dezvoltarea tehnologiilor performante.

Baza ideologic-religioasă a globalizării este unitatea tuturor religiilor. În această concepție, este permisă existența religiilor variate, fiecare religie este suportul aceluiași adevăr central: divinitatea umanității. În lumina acestei ideologii, creștinismul este reinterpretat și redefinit de adepții mișcării drept un "Creștinism exoteric". Unitatea religiilor este necesară. Lumea este în căutarea afirmării identității proprii. Astăzi, religia creștină constituie cca 33 de procente, adică o treime din populația Terrei. Globalizarea reprezintă una din provocările cele mai stringente cu care se confruntă lumea contemporană și ea constă dintr-un proces de unificare a umanității extrem de

vast și de complex, plecându-se de la premise economice, dar manifestându-se pregnant în toate aspectele vieții: social, politic, cultural, religios. Flexibilitatea și reglementarea permit ca globalizarea economiei să determine guvernele, să renunțe la protecționismul economic, să ofere o mai bună circulație a capitalului și a forței de muncă, să diminueze drastic subvenționările publice și, să reducă major cheltuielile destinate asistenței sociale. Globalizarea slăbește conștiința apartenenței la o comunitate.

În capitolul 2 „*Eficientizarea funcționării eparhiilor creștin-ortodoxe din Republica Moldova: aspecte metodologice*”, sunt propuse modalități economice în scopul eficientizării activităților creștin-ortodoxe, utilizării infrastructurilor teologice, laice; modele economico-matematice pentru soluționarea unor probleme economice, ce pot contribui la eficientizarea funcționării Bisericii Creștin-ortodoxe; sunt propuse interpretări ale dotărilor optime a episcopiei cu fonduri fixe bisericești; sunt determinate corelațiile între factorii economici și cei duhovnicești; cuantificarea aspirațiilor populației la activitățile bisericești creștin-ortodoxe.

Creștin-ortodoxia este și o ramură a economiei naționale a Republicii Moldova, ea este educatorul societății, contribuie la creșterea calității, disciplinei muncii, la crearea umanismului; are de soluționat și un șir de probleme economice. Ca și în orice sistem economic, creștinismul ortodox, fiind constituit dintr-un șir de activități, dispune și de indici, indicatori economici. Factorii ce contribuie la funcționarea creștinismului ortodox conform Dogmei Creștin-ortodoxe, canoanelor bisericești îi notăm prin $X_1, X_2, \dots, X_i, \dots, X_m$, unde i -numărul factorului; X_i -cuantumul factorului i , $i = 1, 2, \dots, m$; calitatea celebrităților bisericești, notată prin Y este în anumită dependență de factorii X_i , $i = 1, 2, \dots, m$, adică: $Y=f(x_1, x_2, \dots, x_i, \dots, x_m)$ (2.1).

Funcția (1.1.) poate avea cele mai diverse forme; una, două sau mai multe variabile. Pentru expunerea unor aspecte teoretico-teologice admitem o formă redusă, simplistă a funcției (2.1.): Y depinde, de exemplu, numai de o singură variabilă K , de fondurile fixe; funcția are forma:

$$Y = K^a / e^{\alpha K} \quad (2.2.)$$

Unde $e = 2,72$, a, α - parametri; K -cuantumul fondurilor bisericești fixe, $K > 0$. Lesne de înțeles, caracterul specific al funcției: calitatea funcționării eparhiei crește odată cu creșterea fondurilor bisericești fixe, dotărilor tehnice, asigurărilor cu spații tangibile. Această creștere, pe parcurs va contribui la diminuarea calității funcționării eparhiei din cauza creșterii cheltuielilor necesare pentru menținerea fondurilor bisericești fixe la nivelul realizat. Cu alte cuvinte numărătorul funcției contribuie la creșterea lui Y ; numitorul – la descreștere. În acest caz apare problema: de determinat pentru care quantum de dotare a eparhiei cu fonduri productive, calitatea celebrităților va fi maximă. În acest scop este necesară o scurtă analiză matematică. Observăm, că pentru $K = 0$, adică dacă fondurile fixe bisericești sunt totalmente lipsă, inclusiv localul, atunci

calitatea $Y = 0$. Să determinăm creșterea marginală a calității Y . În acest scop determinăm derivata lui Y după K .

$$\frac{\partial Y}{\partial K} = MYK = Y' = \left(\frac{K^a}{e^{\alpha K}} \right)' = \frac{aK^{a-1} \cdot e^{\alpha K} - K^a \cdot \alpha \cdot e^{\alpha K}}{e^{2\alpha K}} = \frac{K^{a-1}}{e^{\alpha K}} (a - \alpha K). \quad (2.3)$$

Domeniul de existență a funcției (2.2.) este $(-\infty, +\infty)$, însă K este pozitiv deci ne vom limita la analiza funcției în intermediul $(0, +\infty)$. Din condiția $\partial Y / \partial K = 0$ determinăm o valoare a variabilei K pentru care funcția ar putea avea valoarea maximă, minimă sau ar fi un punct de inflexiune.

$$\frac{\partial Y}{\partial K} = \frac{K^{a-1}}{e^{\alpha K}} (a - \alpha K) = 0; \quad \frac{K^{a-1}}{e^{\alpha K}} \neq 0, \text{ deci } a - \alpha K = 0, \text{ de unde } K^* = \frac{a}{\alpha}. \quad (2.4)$$

Divizăm intervalul $(0, +\infty)$ în două intervale, cercetăm semnul derivatei în fiecare interval.

Tabelul 2.1. Determinarea monotoniei funcției

	$0 < K < \frac{a}{\alpha}$	$K = \frac{a}{\alpha}$	$\frac{a}{\alpha} < K < \infty$
$\partial Y / \partial K$	$a - \alpha K > 0$	$a - \alpha K = 0$	$a - \alpha K < 0$
Y	Funcția crește	Funcția are extremum (maximum)	Funcția descrește

Deci prin dotarea eparhiilor cu fonduri fixe bisericesti la nivelul $K^* = \frac{a}{\alpha}$, calitatea celebrităților bisericesti va fi maximă. Să determinăm, dacă funcția calității slujbelor, celebrităților bisericesti, are puncte de inflexiune, adică dacă creșterea calității își modifică sau nu ritmul de creștere; dacă își schimbă ritmul creșterii. În acest scop determinăm derivata a doua a funcției calității slujbelor bisericesti.

O funcție de tipul, dar de două variabile va avea forma:

$$Y = A \frac{K^{a_1}}{e^{\alpha_1 K}} \cdot \frac{L^{a_2}}{e^{\alpha_2 L}}; \quad (2.5)$$

unde $a_1, a_2, \alpha_1, \alpha_2$ - parametri, K - quantumul fondurilor fixe, echipamentele fețelor bisericesti; L - numărul fețelor, lucrătorilor personalului bisericesti. Funcții de forma (2.4 și 2.5) pot fi întâlnite și în analiza altor procese economice. Parametru $a_i, i=1;2$ este elasticitatea factorului i , în cazul examinat al fondurilor fixe bisericesti, al personalului bisericesc; parametru $\alpha_i, i=1;2$ reprezintă viteza creșterii elasticității calității slujbelor, ceremoniilor, activităților bisericesti. Să determinăm quantumul creșterii calității slujbelor bisericesti la o unitate (la un procent) de creștere a fondurilor fixe bisericesti (E_1), la un procent de creștere a personalului bisericesc (E_2).

$$E_1 = \frac{\partial Y}{\partial K} \cdot \frac{K}{Y} = A \frac{L^{a_2}}{e^{\alpha_1 L}} \cdot \frac{K^{a_1-1}}{e^{\alpha_1 K}} (a_1 - \alpha_1 K) \cdot \frac{K}{\frac{AK^{a_1} \cdot L^{a_2}}{e^{\alpha_1 K} \cdot e^{\alpha_2 K}}}; \quad E_1 = a_1 - \alpha_1 K, \quad (2.6).$$

Elasticitatea calității serviciilor bisericești este în dependență inversă cu quantumul dotărilor cu fonduri fixe bisericești. Cu alte cuvinte, creșterea dotărilor cu fonduri fixe bisericești asigură creșterea calității, însă, eficiența fiecărei unități de fonduri fixe unității bisericești este mai mică decât eficiența unității precedente și mai mare decât eficiența unității următoare. Calculele prin și cu ajutorul funcției cinetice pot fi efectuate la nivelul eparhiilor, la nivelul mitropoliei, pot fi puse la baza unor decizii de dezvoltare a infrastructurii teologice Creștin-ortodoxe.

Din considerente pur economice și deloc nu spirituale introducem o funcție a eficienței funcționării eparhiilor. Prin activitatea simplistă a eparhiilor vom înțelege transformarea unor factori primari într-un rezultat al slujbelor bisericești măsurat (convențional) cu numărul frecvențelor enoriașilor (Y). Procesul de transformare îl considerăm numai sub aspectul său structural. Quantumul indicatorului Y se compune sub impactul a câtorva factori X_1, X_2, \dots, X_n . Fiecare din factorii $X_i, i=1,2,\dots,n$, considerat separat, nu este decisiv, însă în ansamblu, impactul acestora asupra indicatorului Y poate deveni considerabil. În continuare pentru efectuarea analizelor respective vom utiliza funcții transcendente de tipul celor expuse. În procesul de elaborare a criteriului funcționării eficiente a sistemului eparhial din Republica Moldova o importanță deosebită o are selectarea argumentată a factorilor-argument. Factorii, în realitate sunt diferiți. Din toată complexitatea acestora, în analizele ulterioare, au fost luați în considerație dotarea eparhiilor cu: cor bisericesc (X_1), tehnică audio (X_2), mobilă bisericească (X_3), echipamente bisericești conform canoanelor creștinismului ortodox (X_4), uniformă pentru coriști, personal auxiliar, fețele bisericești (X_5), aspectul foto-fonogenic al eparhiilor, coriștilor, personalului auxiliar, a fețelor bisericești (X_6), spațiul bisericesc *per capita* (X_7), nivelul studiilor personalului auxiliar a fețelor bisericești, a coriștilor în direcția profesată (X_8), vârsta fețelor bisericești (X_9). Lista factorilor-argument poate fi continuată, însă numai după cuantificarea impactului factorilor (X_1 - X_9). Numărul frecvențelor enoriașilor (Y) depinde în cea mai mare măsură de nivelul credinței enoriașilor creștini ortodocși în Dumnezeu. Factorii (X_1 - X_9) constituie o infrastructură convențională duhovnicească, condiții create pentru creștinii ortodocși în procesele înfăptuire a riturilor creștin ortodoxe în localele bisericești. De-a lungul vremii, au fost emise cele mai diverse păreri despre această însoțitoare a omului - cântarea - în viața sa intimă, psihologică, religioasă, morală, civică, socială, fiind considerată modalitatea cea mai elevată de apropiere a omului de semenul său, dar mai ales, de Dumnezeu. Cântarea însoțită de text capătă o valoare mai mare. Textul devine cântec numai dacă este înveșmântat într-o haină melodică ce-i sporește valențele. Selectarea factorilor (X_1 - X_9) este însoțită de câteva probleme: în sistemul eparhial Creștin-ortodox statistica factorilor respectivi este lipsă; unii factori, de exemplu aspectul foto-fonogenic, pot fi cuantificați doar subiectivi. Însă, în scopul soluționării aspectului metodologic a problemei, quantumul unor factori a fost stabilit prin metode empirice de către experți. În analizele efectuate de către autor au fost incluse 5 eparhii din

Republica Moldova, datele statistice au fost luate pentru ultimii 10 ani. În scopul păstrării tainelor enoriașilor creștin ortodocși, datele inițiale în procesele de calcul au fost codificate printr-un coeficient, care nu deformează impactul fiecărui factor, însă nu permite discuții de felul „sunt prea mulți, prea puțini” enoriași creștini-ortodocși. Acest mod de tratare nu contrazice, dimpotrivă, susține dogma creștin-ortodoxă. În efectuarea calculelor fiecare factor a fost selectat prin metode statistice. Corelația semilogaritmică de forma $\ln Y = A + \sum_{i=1}^9 a_i \ln x_i - \sum_{i=1}^9 b_i x_i$ este determinată de

funcția: $\ln Y = 3,2 + 1,62 \ln x_1 - 1,49 x_1 + 1,56 \ln x_2 - 0,38 x_2 + 0,265 \ln x_3 - 0,19 x_3 + 0,69 \ln x_4 - 0,5 x_4 + 4,9 x_5 - 3,1 x_5 + 41,3 \ln x_6 - 0,8 x_6 + 51,8 \ln x_7 - 40,1 x_7 + 1,44 \ln x_8 - 0,9 x_8 + 0,09 \ln x_9 - 0,01 x_9$ sau, pentru funcția de

forma: $Y = A \prod_{i=1}^m \frac{x_i^{a_i}}{e^{b_i x_i}}$ ecuația poate fi scrisă:

$$Y = 3,2 \frac{x_1^{1,62}}{e^{49x_1}} \cdot \frac{x_2^{1,56}}{e^{0,38x_2}} \cdot \frac{x_3^{0,265}}{e^{0,19x_3}} \cdot \frac{x_4^{0,69}}{e^{0,5x_4}} \cdot \frac{x_5^{4,9}}{e^{3,1x_5}} \cdot \frac{x_6^{41,3}}{e^{0,8x_6}} \cdot \frac{x_7^{51,8}}{e^{40,1x_7}} \cdot \frac{x_8^{1,44}}{e^{0,9x_8}} \cdot \frac{x_9^{0,09}}{e^{0,01x_9}}. \quad (2.7.)$$

În baza acestor calcule putem evidenția factorii cu cea mai mare, mai mică pondere în creșterea frecvenței enoriașilor creștin-ortodocși în eparhiile examinate. Pentru enoriași o mare importanță o au fețele bisericești, personalul auxiliar, coriștii, aspectul foto-, fonogenic al acestora. Să determinăm creșterea frecvenței eparhice Creștin-ortodoxe la o unitate de creștere a factorului x_i , $i = 1, 2, \dots, 9$. Creșterea frecvenței bisericii creștin-ortodoxe de către enoriași poate fi determinată după formula diferențialei totale:

$$\Delta Y = \frac{\partial Y}{\partial x_1} \Delta x_1 + \frac{\partial Y}{\partial x_2} \Delta x_2 + \dots + \frac{\partial Y}{\partial x_m} \Delta x_m \quad (2.8.)$$

sau creșterea relativă constituie:

$$\frac{\Delta Y}{Y} = (a_1 - \alpha_1 x_1) \frac{\Delta x_1}{x_1} + (a_2 - \alpha_2 x_2) \frac{\Delta x_2}{x_2} + \dots + (a_m - \alpha_m x_m) \frac{\Delta x_m}{x_m}. \quad (2.9.)$$

În cazul examinat creșterea relativă a frecvenței:

$$\begin{aligned} \frac{\Delta Y}{Y} &= (1,62 - 1,49 x_1) \frac{\Delta x_1}{x_1} + (1,56 - 0,38 x_2) \frac{\Delta x_2}{x_2} + (0,265 - 0,19 x_3) \frac{\Delta x_3}{x_3} + (0,69 - 0,5 x_4) \frac{\Delta x_4}{x_4} + \\ &+ (4,9 - 3,1 x_5) \frac{\Delta x_5}{x_5} + (41,3 - 0,8 x_6) \frac{\Delta x_6}{x_6} + (51,8 - 40,1 x_7) \frac{\Delta x_7}{x_7} + (1,44 - 0,9 x_8) \frac{\Delta x_8}{x_8} + \\ &+ (0,09 - 0,01 x_9) \frac{\Delta x_9}{x_9}. \end{aligned}$$

Observăm că randamentul fiecărui factor considerat (r_i) este în dependență inversă cu cuantumul X al factorului respectiv .

Creșterea frecvențelor enoriașilor este condiționată de sistemul de restricții:

$$\left\{ \begin{array}{l} a_1 - \alpha_1 x_1 \geq 0 \\ a_2 - \alpha_2 x_2 \geq 0 \\ \dots\dots\dots \\ a_m - \alpha_m x_m \geq 0 \end{array} \right. \quad \text{sau} \quad \left\{ \begin{array}{l} x_1 \leq \frac{a_1}{\alpha_1} \\ x_2 \leq \frac{a_2}{\alpha_2} \\ \dots\dots\dots \\ x_m \leq \frac{a_m}{\alpha_m} \end{array} \right. \quad (2.10)$$

În cazul eparhiilor Creștin-ortodoxe din Republica Moldova:

$$x_1 \leq \frac{1,62}{1,49}; x_2 \leq \frac{1,56}{0,38}; x_3 \leq \frac{0,265}{0,89}; x_4 \leq \frac{0,69}{0,5}; x_5 \leq \frac{0,49}{3,1}; x_6 \leq \frac{41,3}{0,8}; x_7 \leq \frac{51,8}{40,1}; x_8 \leq \frac{1,44}{0,9}; x_9 \leq \frac{0,09}{0,08}.$$

Frecvența enoriașilor în eparhiile din Republica Moldova considerabil poate fi îmbunătățită din contul factorului:

$$X^{(l)} = \max_{1 \leq i \leq 9} \{x_i\} = \max(1,087; 4,1; 1,395; 1,38; 0,758; 56,625; 1,29; 1,6; 9) = 51,625, \text{ adică din contul}$$

calităților „vizibile” (fotogenic), „auzibile” (fonogenic) ale fețelor bisericești, coriștilor. În acest context, se pune problema de antrenare în activitățile Creștin-ortodoxe, bisericești a persoanelor cu anumite calități. Problema selectării personalului trebuie soluționată imparțial cu o atenție deosebită din partea episcopului Creștin-ortodox. Cuantificarea eligibilității aspirațiilor la activitățile bisericești Creștin-ortodoxe poate fi realizată prin metoda procesării opiniilor experților. În echipa experților, în afara persoanelor duhovnicești cu funcții de răspundere, trebuie de inclus reprezentanți din localitățile teritoriale respective. Experții își pun scopul ca personalul eparhiei constituit din fețele bisericești, coriștii bisericești, lucrătorii auxiliari trebuie să fie eligibili, adică să întrunească un șir de calități: să fie profund credincioși creștinismului ortodox; să dispună de studii duhovnicești, studii respective în activitățile pe care le îndeplinește la biserică; să fie foto, fonogenic; să fie de un comportament impecabil, conform exigențelor Creștin-ortodoxe. Pentru cuantificarea și în continuare comensurarea calităților enumerate între candidații potențiali să fie antrenați în activitățile respective se instituționează de către episcopia respectivă, o echipă de experți. Fiecare din membrii echipei se conduce de criteriile sus enunțate, de opiniile personale. În teză este propus un algoritm de procesare a estimărilor experților.

Expertiza eligibilității aspiranților la activitățile bisericești creștini-ortodoxe se face în două etape. La prima etapă fiecare aspirant este estimat de către fiecare expert în diviziunea celor patru calități de care trebuie să dispună personalul bisericesc; la etapa a doua se face agregarea rezultatelor primei etape. Factorii x_1 - x_9 au impact diferit asupra frecvenței enoriașilor. La o unitate de creștere a factorului x_1 (dotarea eparhiilor cu coruri bisericești) frecvența enoriașilor în eparhiile din Republica Moldova se îmbunătățește cu $e^{-0,89}$ (Tabelul 2.2). Conform datelor statistice procesate de către autor, enoriașii creștini-ortodocși o importanță deosebită o acordă, în ordinea descrescândă: foto-fonogenic, fețelor bisericești, coriștilor, personalului auxiliar; dotării eparhiilor cu tehnică

audio; vârstei înaintate a personalului bisericesc, inclusiv a fețelor bisericești; mobilei bisericești; nivelului de studii a personalului bisericesc; corului bisericesc; uniformei pentru personalul auxiliar bisericesc; spațiului bisericesc *per capita* (Tab.2.2).

Tabelul 2.2. **Creșterea frecvenței enoriașilor la o unitate de creștere a factorilor respectivi**

Factorii	Semnificația factorilor	Creșterea maximă a factorului	Creșterea frecvenței enoriașilor	Rangul factorului
X ₁	Cor bisericesc	1,09	$e^{-0,89}$	VII
X ₂	Tehnică audio	4,1	$e^{0,19}$	II
X ₃	Mobilă bisericească	1,39	$e^{-0,08}$	IV
X ₄	Echipe bisericești	1,38	$e^{-0,25}$	V
X ₅	Uniformă pentru personalul auxiliar	0,16	$e^{-1,3}$	VIII
X ₆	Foto-fonogeneticitatea	51,6	$E^{14,4}$	I
X ₇	Spațiul bisericesc <i>per capita</i>	1,29	$e^{-21,1}$	IX
X ₈	Nivelul studiilor	1,6	$e^{-0,37}$	VI
X ₉	Vârsta fețelor bisericești	9	$e^{0,02}$	III

Sursa: elaborată de autor

Însă creșterea valorilor factorilor nu poate fi realizată până la nesfârșit. Creșterea este restricționată de valoarea maxim admisibilă, calculată pentru fiecare factor separat. Rezultatele realizate pot fi puse la baza unui șir de concluzii și propuneri, la baza unor decizii pentru eficientizarea funcționării eparhiilor din Republica Moldova.

În capitolul trei „*Analiza factorilor intangibili în profilul eparhiilor din Republica Moldova*” este prezentat istoricul problemelor economice în activitățile creștin-ortodoxe. În teză este analizat contul de gestiune care trebuia să cuprindă toate încasările și plățile efectuate în cursul unui an financiar. Contul de gestiune economică reprezenta o copie fidelă a bugetului, în ceea ce privește elaborarea acestuia. În consecință, contul cuprindea la încasări și plăți, atâtea capitole și articole, câte fuseseră la venituri și cheltuieli în buget. În rezultatul investigațiilor s-a studiat dacă o prevedere bugetară de la venituri nu s-a realizat în parte sau în totalitate, episcopul o înscria în cont, dând explicații în rubrica special constituită și explica cauzele care au împiedicat încasarea; diferența se trecea în rămășițe de încasat, dacă era de natură a se încasa anul viitor; dacă în cursul anului, un articol bugetar de la venituri s-a cheltuit, a suferit vre-un adaos, fie prin acordare de credite suplimentare, fie din alte cauze, sumele se cifrau potrivit sporurilor sau scăderilor iar la observații se explica despre acestea. În capitol sunt abordate raporturile dintre cunoașterea laică și cea teologică; sunt propuse tratări economice complexe în limbaj economico-matematic; este modelată evoluția numărului creștinilor ortodocși în profilul eparhiilor din Republica Moldova. Contribuția fiecărei Eparhii din Republica Moldova la reducerea numărului creștinilor „pasivi”, la creșterea numărului creștinilor ortodocși activi constituie o formă de apărare de securitate a ortodoxiei creștine. Aici sunt enumerate eforturile economice, necesare pentru soluționarea unor probleme duhovnicești. În baza investigațiilor științifice de aspect economic autorul face un șir de

concluzii, în particular fundamentul metodologic al Creștinismului Ortodox, fiind puternic prin adevărul său absolut, s-a menținut și a servit ca suport analitic al creștinilor în cele mai diverse și complexe situații pe parcursul a mai mult de 2 mii de ani. Omul, cu voia și dorința lui Dumnezeu a evoluat. În Republica Moldova sunt un număr redus de filosofi – promotori și populizatori ai fundamentului metodologic al Creștinismului Ortodox. Acest lucru, în viitor, ar putea crea premise pentru apariția unor confesii străine Creștinismului Ortodox; pentru apariția unor „doctrine alternative” ale Creștinismului Ortodox; ar putea considerabil influența negativ procesul de educație duhovnicească a omului, ar contribui la desfrân și apariția unor boli incurabile. Problema cheie a Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove, constă în apărarea creștinilor ortodocși de conceptele evazive ale unor secte, menținerea numărului creștinilor, convertirea necreștinilor în creștini ortodocși; în dotarea lăcașelor bisericești cu mijloace tehnice, audio, video, calculatoare. Actualmente doar numai un număr redus de biserici dispun de cor bisericesc; nu toți preoții corespund rigorilor canonice bisericești; nu toți slujbașii bisericești au pregătiri specializate în management; slab sunt conturate cerințele față de un preot contemporan; creștinii ortodocși sistematic sunt supuși de către anumiți apologeți, încercărilor de a fi convertiți în diverse secte. Bisericile din Republica Moldova au revenit la funcțiile, la canoanele creștin ortodoxe, activează cu succes, desfășoară activități de educație creștin ortodoxe. Însă problemele noi, care apar în viața enoriașilor, impactul negativ al sectanților, servesc drept argument să concluzionăm că: bisericile din țară sunt insuficient dotate cu tehnică audio, video, calculatoare, cu coruri bisericești, cu instituții de perfecționare a cadrelor bisericești, cu infrastructură economică, teologică, cu metode analitice de analiză a problemelor economice. Conform datelor statistice, analizate de către autor, enoriașii creștini ortodocși o importanță deosebită o acordă: aspectului foto, fonogenic al fețelor bisericești, coriștilor, personalului auxiliar, vârstei înaintate a preoților, dotărilor eparhiilor cu coruri, muzică bisericească, cu mobilă conform canoanelor bisericești. Corul bisericesc, conform investigațiilor autorului, este pe prim-plan în mulțimea tuturor factorilor. După acest factor urmează cultul preoților, studiile acestora, vârsta (nu tânără), milostivitatea. Bisericile din Republica Moldova, în viziunea autorului, trebuie să țină o evidență computerizată a creștinilor ortodocși, a participării acestora la slujbele bisericești, enoriașii căzuți în dificultăți psihice, morale, materiale trebuie ajutați; Biserica trebuie să se „lupte” pentru fiecare enoriaș, să-și dezvolte infrastructura bisericească, să organizeze corul, cântările bisericești. Problema selectării personalului trebuie soluționată imparțial cu o atenție deosebită din partea episcopului Creștin-ortodox. Cuantificarea eligibilității aspirațiilor la activitățile Bisericești Creștin-ortodoxe poate fi realizată prin metoda procesării opiniilor experților. În echipa experților, în afara persoanelor duhovnicești cu funcții de răspundere, trebuie de inclus reprezentanți din localitățile teritoriale respective. Experții își pun scopul ca personalul eparhiei constituit din fețele bisericești, coriștii bisericești, lucrătorii auxiliari

trebuie să fie eligibili, adică să întrunească un șir de calități: să fie profund credincioși creștinismului ortodox; să dispună de studii duhovnicești, studii respective în activitățile pe care le îndeplinesc la biserică; să fie foto, fono-genici; să fie de un comportament impecabil, conform exigențelor creștin-ortodoxe. Realizarea fiecărei propuneri se reduce la un anumit element economic. Pornind din disponibilul de resurse economice, financiare în teză autorul propune modalități optime de soluționare a problemelor Bisericii Creștin-ortodoxe.

Contribuția fiecărei Eparhii la reducerea numărului celor „pasivi”, la creșterea numărului creștinilor ortodocși activi constituie o formă de apărare a Ortodoxiei Creștine. Managementul bisericesc din perioadele anterioare a fost mai perfect decât cel din zilele noastre. Aspectele economice ale activităților bisericești pot fi perfecționate, copiind managementul din trecut, cu suplimentările progresului în domeniul de exigență, de aplicare a calculatoarelor. În Republica Moldova numărul creștinilor-ortodocși activi este în creștere. Calculele economice pot și trebuie efectuate cu ajutorul metodelor economico-matematice. Modelele matematice propuse în teză pot fi puse la baza elaborărilor unor materiale metodice.

Provocările globalizării impun Bisericii Creștin-ortodoxe noi modalități de educație a populației. Globalizarea ideologică, deși e prezentată uneori din perspectivă religioasă ca o expresie a aspirațiilor de unitate religioasă a omenirii, nu este decât o deturnare a unității lumii în Hristos. Spre deosebire de procesele economice activitățile creștin-ortodoxe au un anumit specific. În calitate de criteriu aici nu putem pune la bază profitul, costul, venitul etc. însă nici resursele Bisericii nu pot fi utilizate fără o argumentare, fără un anumit calcul, fără un anumit scop. Pornind de la problemele cu care în ultimii ani este împovărată Biserica Creștin-ortodoxă, este necesar de argumentat criteriul de folosire optimă a resurselor materiale și financiare disponibile. În cazul examinat disponibil economic este creat de către enoriași, de creștinii ortodocși din alte localități inclusiv de peste hotare; cheltuielile acestor resurse materiale și financiare se fac în cele mai diverse scopuri. Scopul major, în viziunea noastră, este crearea condițiilor necesare pentru enoriași în localurile bisericești; antrenarea la slujbele Creștin Ortodoxe a cât mai mulți credincioși; sporirea pregătirii profesionale cât mai înaltă a fețelor și slujbașilor bisericești; creșterea numărului creștinilor ortodocși „activi” din contul celor „pasivi”, din contul necredincioșilor; creșterea rolului Bisericii Creștin-ortodoxe în educarea populației. Acestea pot fi realizate prin anumite eforturi, inclusiv economice. Globalizarea economiei, cu aporturile sale economice pozitive, în unele cazuri generează impact negativ. Intenția sau eforturile de frânare a procesului de globalizare a economiei n-au nici o perspectivă de succes. Să „oprești” globalizarea este echivalent cu „să oprești vântul”. În aceste condiții, creștinismul este impus să-și mobilizeze forțele intelectuale și organizatorice pentru depășirea unor situații ce nu țin de morala creștină. Fiecare etapă, din istoria creștinismului ortodox, a fost însoțită de anumite probleme. Problema „de azi” este specifică din multe considerente:

numărul sectelor a necreștinilor a crescut considerabil. În anul 2003 necreștinii constituia 210 mii persoane; în anul 2004 acest număr a crescut până la 227 mii de persoane. Condițiile deosebite, care în fond sunt o momeală pe care le fac sectele din Republica Moldova cu ajutorul suportului financiar din exterior, cu suportul unor compatrioți de ai noștri a căror strămoși au fost buni creștini ortodocși. Dacă extinderea necreștinismului, care este o consecință și a globalizării economiei se va menține la nivelul anilor 2008; 2009, atunci în anul 2015 în R.Moldova numărul necreștinilor va crește până la $210 \cdot \left(\frac{227}{210}\right)^7 = 335$ (mii persoane) sau cca 10% din numărul populației. Actualmente

în Republica Moldova sunt luate multe măsuri pentru ocrotirea creștinilor ortodocși de impactul negativ al sectanților. În cadrul Mitropoliei Chișinăului și Întregii Moldove sunt organizate 9 departamente; în țară sunt 17 mănăstiri de călugări, 4 schituri de călugări, 15 mănăstiri de maici (călugărițe), 5 scoli teologice, 11 publicații periodice, 8 instituții social-filantropice, 4 frății ortodoxe, 2 asociații ortodoxe, 3 magazine bisericești, 4 instituții auxiliare (ateliere, edituri, biblioteci). Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove doar aparent poate fi considerată o ramură a economiei naționale a Republicii Moldova. De aceea și modalitățile, tratările economice tradiționale doar parțial pot fi aplicate în relațiile Mitropoliei. În cazul Mitropoliei Chișinăului și Întregii Moldove se cere o tratare, un management specific, metode și tehnici manageriale deosebite. Abordând problematica managementului Mitropoliei Chișinăului și Întregii Moldove, lucrarea definește conceptul și funcțiile acestuia, politicile economice în scopul realizării unor obiective duhovnicești. În ultimii ani incursiunile diferitor secte în domeniul Creștin Ortodox din Republica Moldova devin tot mai frecvente și mai consistente: în țară sunt cazuri când persoanele creștin ortodoxe prin tradiții sub impactul unor apologeți, sunt convertite la confesii străine neamului și strămoșilor noștri. Aceste activități subversive rămân în afara atenției slujitorilor și fețelor creștin ortodoxe. În țară nu se ține cont de numărul creștinilor ortodocși, lipsește evidența, enoriașii sunt lăsați în voia soartei, nu întotdeauna li se creează confortul, condițiile, infrastructura necesară pentru slujbele și riturile bisericești. În rețelele auxiliare ale Bisericii Creștin-ortodoxe insuficient sunt aplicate metodele manageriale contemporane, lipsesc calculele pentru justificarea consecutivității efectuării unor activități ce implică cheltuieli materiale, financiare; în profilul eparhiilor din țară lipsește evidența succeselor, insucceselor în ceea ce privește creșterea numărului creștinilor ortodocși; pe verticală nu este organizat fluxul de informare; în rețelele de activități economice, necesare slujbelor creștin ortodoxe sunt lipsă structurile economice, mecanismele, pârghiile economice, insuficient funcționează sistemul de onestitate, de control financiar, de venituri și cheltuieli în bugetul Bisericii Creștin-ortodoxe. Problemele devenite scop în actuala investigație pot fi formalizate, expuse în limbajul simbolurilor, grafic. Fiecare factor în anumit mod,

la anumite etape contribuie diferit la creșterea numărului creștinilor ortodocși (fig.3.1.). Dependența în limbajul formal poate fi exprimată prin funcția:

$$N_i = \frac{A_i}{B_i + \frac{C_i}{e^{\alpha_i x_i}}}, \text{ unde: } x_i - \text{factorii economici (} i = 1, 2, 3, \dots, m \text{); } A_i; B_i; C_i - \text{parametri (fig.3.1).}$$

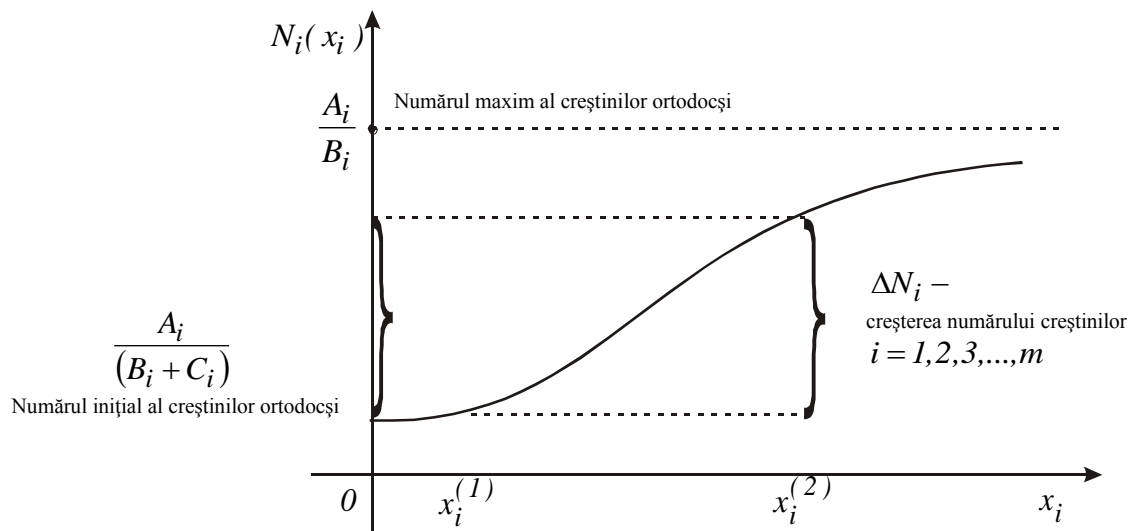

Fig.3.1. Dependența creșterii numărului creștinilor ortodocși sub impactul factorului economic x_i , $i = 1, 2, 3, \dots, m$

Sursa: Elaborat de autor.

Problema se reduce la determinarea intensității utilizării fiecărui factor economic pentru care creșterea sumară a numărului creștinilor ortodocși activi va fi maximă cu respectarea condițiilor respective. Aportul diferitor factori economici x_i , $i = 1, 2, 3, \dots, m$, la creșterea sau menținerea numărului creștinilor ortodocși este diferit. Cu alte cuvinte, fiecărui factor îi corespunde elasticitatea sa:

$$E_{x_i}(N_i) = \frac{d \ln N_i}{d \ln x_i}, \quad i = 1, 2, 3, \dots, m \quad (3.1)$$

Pornind de la realitatea, că mijloacele materiale, financiare ale Bisericii Creștin-Ortodoxe sunt limitate, problema se pune: de determinat consecutivitatea, quantumul, etapa și timpul implementării fiecărui factor economic în scopul realizării valorii maxime a criteriului de optimizare stabilit. Procesul evolutiv poate fi imitat, modelat. În acest scop notăm prin N – numărul potențial al creștinilor ortodocși; x – numărul curent al creștinilor ortodocși activi (care frecventează sistemic Biserica Creștin-ortodoxă). Creșterea numărului credincioșilor ortodocși activi într-o unitate de timp, este proporțională cu numărul creștinilor ortodocși pasivi, adică cu $(N - x)$. Aceasta relație poate fi scrisă:

$$dx/dt = \alpha(N - x) = -\alpha(x - N), \quad (3.2.)$$

Soluționând ecuația diferențială obținem

$$x = N - (N - N_0) \left(\frac{N - N_1}{N - N_0} \right)^t, \quad (3.3.)$$

Conform calculelor noastre numărul creștinilor ortodocși în anul 2004 a constituit 3158000 persoane, inclusiv 928000- creștini ortodocși activi; 2230000 – creștini ortodocși pasivi (numărul creștinilor activi este determinat în baza analizelor statistice de către autor). În anul 2007 creștinii ortodocși au constituit 3330423 persoane. Eforturile depuse de către fețele bisericești din Republica Moldova, numărul creștinilor ortodocși activi s-a majorat anual cu 200 persoane.

$$\text{Deci } N_{2004} = 3158000; N_0 = 928000; N_1 = 930000;$$

$$X_{2007} = 3158000 - (3158000 - 928000) \cdot \left[\frac{(3158000 - 930000)}{(3158000 - 928000)} \right]^3 = 935000 \text{ (creștini ortodocși).}$$

$$\text{Numărul creștinilor ortodocși pasivi - } \bar{X}_{2007} = 3330423 - 935000 = 2395000.$$

În anul 2004 numărul creștinilor ortodocși activi, pasivi în numărul total al creștinilor ortodocși a constituit respectiv $\frac{928000}{3158000} \cdot 100\% = 29,4\%$ și $\frac{2230000}{3158000} \cdot 100\% = 70,6\%$

În anul 2007 procentele respective au constituit $\frac{935000}{3330423} \cdot 100\% = 28\%$ și

$\frac{2395000}{3330423} \cdot 100\% = 72\%$. Observăm o creștere a indicatorilor, exprimați în valori absolute de la

928000 de persoane la 935000.

Reducerea relativă a numărului creștinilor ortodocși activi în trei ani cu 1,4% are câteva explicații în țară în ultimii ani s-au activizat un șir de confesii; conform datelor în Republica Moldova își desfășoară activități religioase în afara ortodoxiei creștine: bapțiști – 32754; adventiști de ziua a șaptea – 13503; penticostali – 9179; creștini de rit vechi – 5094; creștini după Evanghelie – 5075; romano-catolici – 4645; alte religii – 33409; atești – 12724; cei fără religie – 33207 persoane; religie nedeclarată – 75727 persoane. Altă explicație a reducerii relative a numărului creștinilor ortodocși activi pot servi: reducerea natalității, creșterea emigrației creștinilor ortodocși activi. În acest context, pentru creșterea preciziei rezultatelor este necesar de perfecționat metoda de calcul. În baza prognozei desfășurării activităților creștini-ortodoxe fără eforturi suplimentare în dezvoltarea infrastructurii bisericești și a prognozei cu impactul condițiilor noi, se pot cuantifica activitățile manageriale ale personalului bisericesc. Descreșterea procentuală a numărului creștinilor ortodocși activi în Republica Moldova ne pune în gardă și servește drept argument incontestabil în favoarea depunerii unor eforturi economice suplimentare pentru dezvoltarea infrastructurii bisericești.

Relațiile religioase mai sânt apoi, în mod obișnuit și inevitabil, dublate de cele economice și de cele general-sociale, relații care nu pot fi ignorate între credincioșii aceleși religii; aceasta pentru că nu există act religios care să nu se producă în anumite condiții materiale economice bine definite, și în anumite condiții sociale.

În baza analizei întreprinse cu privire la canonicitatea managementului, a organizării și funcționării Bisericii în baza noilor legi, putem să spunem că întreaga legislație actuală a Bisericii Ortodoxe din Moldova exprimă o orientare deplin canonică și în concordanță desăvârșită cu cea mai autentică tradiție ortodoxă și că pe baza acesteia conducerea Bisericii noastre își îndreaptă atenția spre slujirea evanghelică a dreptcredincioșilor săi fii. Problemele cu care se confruntă managementul serviciilor auxiliare bisericești în procesul de creare a condițiilor necesare pentru funcționarea Bisericii în mare măsură, depind de nivelul de dezvoltare economică a țării. Managementul, nivelul de dezvoltare economică determină modalitățile de soluționare a problemelor, contribuie la dezvoltarea infrastructurii bisericești. Desfășurarea activităților Creștin-ortodoxe în Republica Moldova corelează, în anumit mod, cu mecanismele economice, cu cuantumul indicatorilor macroeconomici. În ultimii ani Republica Moldova se confruntă cu problemele economice fără de precedent. Conaționali noștri au fost impuși de situație să-și părăsească țara și să muncească în alte țări, unde confesiile acestora nu întotdeauna sunt Creștin-ortodoxe. Republica Moldova se confruntă și cu alte probleme, situații economice și sociale. După nivelul de dezvoltare teritorială, în baza modurilor vectorilor respectivi, regiunile pot fi ierarhizate: Chișinăul (2), Gagauz-Yeri (0,58), Nordul (0,5), Sudul (0,43) și Centrul (0,39). După acest criteriu aceste regiuni au realizat, comparativ cu nivelul Chișinăului: Chișinăul - 100%, Gagauz-Yeri – 29%, Nordul – 25%, Sudul – 21,5% și Centru -19,5%. Deci, dezvoltarea teritorială a Republicii Moldova este mult neomogenă, în consecință nu-i utilizat regional potențialul economic al fiecărei regiuni. Problema este gravă pentru toate teritoriile, care au o dezvoltare medie numai de 23,75% din nivelul mun. Chișinău. Situația economică din Republica Moldova este complicată, este însoțită de un șir de probleme complexe. Ameliorarea economiei țării poate deveni realitate dacă vor fi elaborate și implementate un șir de programe-scop. Obiectivele presupun: micșorarea ponderii populației sub pragul sărăciei până la 20% către anul 2015; menținerea ratei de alfabetizare de 99,5%; reducerea inegalității de gen în angajare; menținerea ponderii copiilor vaccinați de peste 96%; menținerea numărului nașterilor asistate de personal medical calitativ la nivelul de 99%; reducerea incidenței HIV/SIDA; majorarea ponderii numărului populației cu acces la surse sigure de apă până la 65% către a. 2015; crearea parteneriatului global pentru dezvoltare; dezvoltarea unui sistem comercial, financiar, de transport; soluționarea problemei închiderii terestre a Republicii Moldova; edificarea societății informaționale. Creșterea investițiilor în sfera neproductivă, în infrastructura neproductivă, în viziunea noastră, trebuie să fie de o importanță secundă. Aceste

afirmații se referă și la construcția de memoriale, tranzacții cu imobile, comerț. Investițiile trebuie majorate în sfera productivă. Indicatorii din sectorul educațional au o evoluție oscilatorie. Rata de cuprindere în învățământul primar în anul 2006 a constituit numai 68,5%; în învățământul general obligatoriu este în scădere, în învățământul primar s-a redus de la 93,5% până la 87,6%, în mediul rural chiar până la 84,7%; în învățământul general s-a redus până la 86,1%, în mediul rural – până la 83,5%. Problema este creată de sărăcie. Salariile mici ale profesorilor nu numai descurajează profesorii tineri, dar profanează gradul de profesor, de a învăța. În societate se deformează imaginea învățătorului: a învăța – este o rușine. Aceasta este consecința remunerării muncii sub nivelul admisibil. Sporirea calității educației poate fi realizată doar în urma unei tratări complexe a problemei, prin soluționarea unui complex de probleme.

Numai o tratare complexă, la nivelul macro, ținând cont de factorii exogeni, poate asigura soluționarea cu succes a problemei muncii. În acest context, Biserica Creștin-ortodoxă are de soluționat un șir de probleme: de creat condiții cât mai favorabile pentru serviciile duhovnicești prin dezvoltarea infrastructurii bisericești; promovarea pe toate căile a teologiei fundamentale, dogmatice; de antrenat în serviciile bisericești numai enoriași devotați credinței în Dumnezeu; de participat la soluționarea problemelor cu caracter etic, moral, social al societății, de extins impactul creștinismului ortodox în toate păturile sociale; de antrenat populația, enoriașii la soluționarea celor mai diverse probleme; de organizat evidența enoriașilor nevoiași pentru a le veni în ajutor, a enoriașilor, care sunt dispuși să acorde ajutoare morale, materiale; de repartizat resursele financiare, materiale numai după un anumit studiu de fezabilitate; de elaborat metodici pentru cuantificarea activităților eparhiilor, a protopopiatelor; de elaborat un sistem ce ar ierarhiza eparhiile după nivelul de calitate a activităților bisericești în profilul protopopiatelor de realizat programe sociale, de educație, de ajutoare umanitare; de extins rețelele duhovnicești (mănăstiri, biserici); de construit lăcașuri sfinte, pentru capele; de dotat lăcașurile cu icoane, mobilă, obiecte bisericești; de construit aziluri pentru bătrâni, nevoiași, invalizi, oameni cu dezabilități, adăposturi pentru boschetari; case de copii, pentru odihnă, pentru sport etc. Activitățile economice în rețelele creștinismului ortodox sunt însemnate, și deloc nu pot fi neglijate. Biserica cu activități comerciale nu se ocupă. Structurile ce comercializează pentru enoriași atributică bisericească sunt mai mult *pomeni* ale enoriașilor Bisericii, decât activități de realizare a unor profituri. Rețelele de mănăstiri din țară dispun de tractoare, combine, automobile etc. Acestea nu sunt procurate pentru a *îmbogăți* pe cineva, dar pentru a acorda un suport material unui segment de enoriași marginalizați de către soartă. Rețelele duhovnicești dispun de venituri de bază, complementare, acumulări, din contul microproducției etc., care asigură anumite cheltuieli pentru salarii, materiale, servicii, burse, reparații curente, deplasări, reparații capitale, transporturi, construcții capitale, dotarea lăcașelor sfinte cu cele necesare conform canoanelor bisericești etc. Fiecare leu, cheltuit de către Biserică, devine un multiplicator în

dezvoltarea economică a țării. De exemplu: Biserica x a efectuat cheltuieli pentru reparații curente în sumă de A lei. Constructorii din acești A lei o parte i-au cheltuit pentru procurarea produselor alimentare αA , iar $(1-\alpha) A$ lei au fost acumulați; agricultorii, care au încasat αA lei, din care $\alpha \alpha A$ lei au cheltuit pentru procurarea îmbrăcăminte, iar restul leilor au fost acumulați etc. Bani în sumă de A lei, puși în circuitul economic de către Biserică au contribuit la creșterea activităților economice în valoare de $\frac{1}{(1-\alpha)A}$. Dacă înclinarea către consum $\alpha = 0,9$, iar pentru reparația

Bisericii x s-au plătit 1 mil lei, atunci activitățile economice au crescut cu:

$$\frac{1}{(1-\alpha)} \cdot A = \frac{1}{(1-0,9)} 1000000 = \frac{1}{0,1} 1000000 = 10000000 \text{ (lei)}. \text{ Cu alte cuvinte 1 leu cheltuit de}$$

către Biserică contribuie la creșterea veniturilor economice în ansamblu cu 10 lei. Biserica devine și un multiplicator al succesului economic în țară. Problemele, oricât de complexe n-ar fi, trebuie și sunt soluționate cu succes de către managerii Creștin-ortodocși. Managementul Bisericii Creștin-ortodoxe din Republica Moldova corespunde întocmai canoanelor bisericești, nu generează devieri de la Dogma Creștină, de la Adevărul Absolut. Biserica Creștin-ortodoxă își îndreaptă atenția spre slujba evanghelică; utilizează resursele economice pentru a ajuta enoriașii să se simtă confortabil în locurile sfinte.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

CONCLUZII

1. În bibliografia lucrărilor economice, elaborările științifice închinată utilizării optime a resurselor materiale și financiare de către Biserică sunt lipsă. Problemele economice din ramurile economiei naționale au un anumit impact și asupra activităților de educație Creștin Ortodoxă a populației. Multe activități economice, realizate pentru crearea condițiilor de desfășurate a serviciilor bisericești, poartă un caracter sporadic, fără un studiu de analize economice, de argumentare a cheltuielilor pentru soluționarea problemelor de primă importanță. În managementul de specialitate sunt lipsă metodele matematice, tehnicile de calcul pentru soluționarea unor probleme economice în procesul desfășurării activităților bisericești; nu sunt analizați factorii tangibili, intangibili în activitățile de creare a infrastructurii bisericești; repartitia finanțelor se face după diferite criterii – în consecință situația economică a unor eparhii se agravează.
2. Aspectele economice ale Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove constituie o ramură specifică pentru care actualmente sunt insuficient argumentate materialele metodice; sunt lipsă criteriile de optimizare a activităților economice; procesele economice nu sunt explicit formulate, nu sunt ordonate după nivelul de gravitate a acestora; pentru soluționarea problemelor economice nu sunt modelate și deci devine imposibilă utilizarea

calculatoarelor, a potențialului matematic; slab este dezvoltat sistemul de evidență a veniturilor, cheltuielilor; în profil economic Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove este un domeniu, cu un specific deosebit unde potențialul științei economice poate fi aplicat doar parțial.

3. Problema cheie a Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove constă în apărarea creștinilor ortodocși, menținerea numărului acestora, convertirea necreștinilor în creștini ortodocși; dotarea lăcașelor bisericești cu mijloace tehnice, audio, video, calculatoare; nu toți preoții corespund rigorilor canonice bisericești; nu toți slujbașii bisericești au pregătire specială în management; slab sunt conturate cerințele față de un preot contemporan; creștinii ortodocși sistematic sunt supuși dă către anumiți apologeți, încercărilor de a fi convertiți în diverse secte.
4. Creștinismul Ortodox, începând cu secolul III, în Moldova în permanență a avut un impact pozitiv asupra dezvoltării economice a țării prin aportul său în educația Omului. Economia, la rândul său, sistematic a susținut material Biserica, a contribuit la dezvoltarea infrastructurii bisericești. Desfășurarea activităților creștin ortodoxe presupun anumite cheltuieli materiale, financiare. Acestea, conform teoriei macroeconomice, prin multiplicatorul Keynes, contribuie la dezvoltarea economiei țării în ansamblu: un leu cheltuit în activitățile bisericești contribuie cu 10 lei la creșterea produsului intern brut al țării. Aspectul economic nu constituie un scop în sine ci o consecință ce complimentează creșterea economică. Prăbușirea regimului totalitar-ateist a creat condiții pentru restabilirea locașurilor bisericești. Cheltuielile considerabile din ultimii ani au avut un impact pozitiv asupra dezvoltării economice a Republicii Moldova. Problemele economice cu care se confruntă țara în ultimii ani, au constituit pentru Creștinismul Ortodox „mediul economic” în care Biserica trebuia să revină la canoanele sale, la rolul său în procesele de educație duhovnicească a populației. Problemele demografice (emigrația populației, reducerea natalității, creșterea morbidității, mortalității) au creat probleme noi și pentru Creștinismul Ortodox (unii creștini au început să se distanțeze de la credința strămoșească). Rezolvarea problemelor morale și a celor sociale a devenit una din laturile cele mai importante ale activităților cadrelor teologice din țară.
5. Actualmente bisericile din Republica Moldova au revenit la funcțiile, la canoanele creștin ortodoxe, activează cu succes, desfășoară activități de educație creștin ortodoxe. Însă problemele noi care apar în viața enoriașilor, impactul negativ al sectanților, servesc drept argument să concluzionăm că: bisericile din țară sunt insuficient dotate cu tehnică audio, video, calculatoare, cu coruri bisericești, cu instituții de perfecționare a cadrelor bisericești, cu infrastructură teologică, cu metode analitice de analiză a problemelor socio-economice.

Conform datelor statistice analizate de către autor, enoriașii creștini ortodocși acordă o importanță deosebită: aspectului foto-, fonogenic fețelor bisericesti, coriștilor, personalului auxiliar, vârstei înaintate a preoților, dotărilor eparhiilor cu coruri, muzică bisericească, cu mobilă conform canoanelor bisericesti. Corul bisericesc, în viziunea enoriașilor, este pe prim-plan în mulțimea factorilor examinați.

PROPUNERI

1. Bisericile din Republica Moldova trebuie să ducă evidența computerizată a creștinilor ortodocși, a participării acestora la slujbele bisericesti, enoriașii căzuți în dificultăți psihice, morale, materiale trebuie ajutați; Biserica trebuie să se „lupte” pentru fiecare enoriaș, să-și dezvolte infrastructura bisericească, să organizeze corul, cântările bisericesti.
2. În cadrul Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove se propune organizarea unui departament abilitat cu soluționarea problemelor economice, organizarea evidențelor computerizate în profilul eparhiilor, bisericilor, cu elaborarea mecanismelor economice, cu crearea infrastructurii bisericesti, studierea, formularea și soluționarea problemelor economice, de pregătire a specialiștilor cu cuantificarea impactului pozitiv al cheltuielilor bisericesti asupra economiei naționale; elaborarea mecanismelor de cuantificare a managementului bisericesc, a activităților organizatorice; cu modelarea matematică a problemelor socio-economice din cadrul Mitropoliei; cu analiza mediului economic, demografic al țării în care Biserica își desfășoară activitățile. Pentru soluționarea problemelor socio-economice ale eparhiilor din țară este necesar: de argumentat criteriul de optimizare, de modelat procesele desfășurării activităților creștin ortodoxe, de utilizat potențialul științific economic laic.
3. Pe parcursul istoriei Biserica a elaborat și a utilizat instrucțiuni privitoare la alcătuirea conturilor de gestiune de către epitropiile parohiale, care prevedea anumite reguli, scheme, obligațiuni, evidențe a veniturilor, a cheltuielilor bugetului bisericesc. Aceste metode de gestionare, de management, devenite tradiționale, trebuie actualizate la nivelul științei economice contemporane; la nivelul actual de implementare a sistemelor de calcul; de păstrare și procesare a informației.
4. În activitățile financiare ale Bisericii, tradițional existau anumite mecanisme economice ce țineau de mecanismele de impozitare a veniturilor, de contravenții, de diverse denunțuri care, în consecință, contribuiau la selectarea mai rigidă a personalului bisericesc. Structuri, mecanisme similare sunt necesare și în zilele noastre. Biserica trebuie să se debaraseze de persoane întâmplătoare. Experiența creștinilor ortodocși trebuie pusă la baza creării unor structuri rigide de control.

Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove doar aparent poate fi considerată și ca un domeniu al economiei naționale a Republicii Moldova. De aceea și modalitățile, tratările economice tradiționale, parțial pot fi aplicate în procesele economice ale Mitropoliei. În cazul Mitropoliei Chișinăului și Întregii Moldove se cere o tratare, un management specific, metode și tehnici economice, manageriale deosebite.

LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE PUBLICATE LA TEMA TEZEI

- Articole științifice în reviste:

1.Cantarean N., Gribincea A. Modelarea procesului de însușire a materiei științifice. În *Economica*, An. XIII / Nr.1(49), 2005, p.116-119

2.Cantarean N., Gribincea A. Modelarea proceselor de instruire. În *Economica*, XIII, nr.3(51), 2005, p. 131-137

3. Cantarean N., Oweidah J. Valoarea cunoștințelor în societatea ignoranței. În *Studia Universitatis, seria științe exacte și economice*, 2010, nr.2(32), p. 31-39

- Articole în culegeri științifice

4.Cantarean N. Funcțiile managementului educațional. *Analele ATIC*, 2003, Vol. II(V), Academia de Transport, Informatică și Comunicații, -Ch.: *Evricea*, 2003, p. 101-106

5.Cantarean N., Maxim V., Gribincea A., Josan N. Экономическое развитие постиндустриального мира. *Analele ATIC*, 2003, Vil. II(V), Academia de Transport, Informatică și Comunicații. Chișinău: *Evricea*, 2003, p. 89-96

6.Cantarean N., Maxim V., Gribincea A. Образование – фактор экономического развития и стратегических инвестиций. *Analele ATIC*, 2003, Vol. II(V), Academia de Transport, Informatică și Comunicații, Chișinău: *Evricea*, 2003, p. 96-101

7.Cantarean N., Maxim V., Gribincea A., Florescu M. Globalizarea și impactul ei. *Analele ATIC*, 2003, Vol. II(V), Academia de Transport, Informatică și Comunicații, Chișinău: *Evricea*, 2003, p. 115-120

8.Cantarean N. Организация образования в разных странах. *Analele ATIC*, 2003, Vil. II(V), Academia de Transport, Informatică și Comunicații, Chișinău: *Evricea*, 2003, p. 160-166

9.Cantarean N., Gribincea A. Estimarea funcțiilor managementului educațional. *Anuar științific IRIM*, culegere de articole, Chișinău: *IRIM, ARISDIP*, 2004, p.56-58

10.Cantarean N., Богнибова Е., Грибинча А. Роль образования в современном мире. *Analele filialei din Moldova a Institutului Modern de Umanistică*, Chișinău, IUM, 2004, p. 64-67

11.Cantarean N. Preesa și credința. În *Societatea și comunitatea în tranziție*. Chișinău: *ULIM*, 2008, p.218-222

- Materiale ale comunicărilor științifice:

12. Cantarean N. Нравственные процессы в эпоху глобализации. *Simpozion științific internațional*, Impactul REI asupra economiilor naționale, 27-28 februarie 2004, Chișinău: ULIM, 2004, p. 60-61
13. Cantarean N. Перспективы освоения мира в XXI веке. *Simpozion științific internațional*, Impactul REI asupra economiilor naționale, 27-28 februarie 2004, Chișinău: ULIM, 2004, p. 76-79
14. Cantarean N. Modelarea procesului de instruire. *Conferința internațională*, Globalizarea vieții sociale, 19 martie 2004, Chișinău: ATOM, p.243-249
15. Cantarean N. Развитие статистики образования. *Conferința internațională*, Globalizarea vieții sociale, 19 martie 2004, Chișinău: ATOM, p.253-257
16. Cantarean N. Valorificarea valențelor resurselor umane. *Conferința internațională*, Globalizarea vieții sociale, 19 martie 2004. Chișinău: ATOM, 2004, p.258-260
17. Cantarean N. Управление качеством процесса формирования. *Simposia Professorum*, seria Economie, materialele sesiunii 8-9 octombrie 2004. Chișinău: ULIM, 2005, p.112-117
18. Cantarean N., Sofronie S., Dimo O. Strategia managementului operațional. *Simposia Professorum*, seria Economie, materialele sesiunii 8-9 octombrie 2004, ULIM, Chișinău: ULIM, 2005, p.32-36
19. Cantarean N. Studiu comparativ și obiectivele educației Japoneze. Conferință internațională, *Relațiile Moldo-Japoneze la începutul Mileniului III*, 3 noiembrie 2004, Fundația pentru relații Moldo-Japoneze, Chișinău, CEP USM, 2005, p.66-71
20. Cantarean N. Развитие образования и социальной сферы в Японии. *Relațiile Moldo-Japoneze la începutul Mileniului III*, Conferință internațională, 3 noiembrie 2004, Fundația pentru relații Moldo-Japoneze, Chișinău, CEP USM, 2005, p.156-164
21. Cantarean N., Vognibova E., Chistruga B. Глобализация и развитие экономики в начале XXI века. *Conferință științifică internațională*, «Актуальные проблемы устойчивого экономического развития», 17-19 noiembrie 2004, Chișinău: Славянский Университет, Тип. „Primex-com”, 2005, С.92-97
22. Cantarean N. Применение маркетинга в области образовательных услуг. *Simposia Professorum*, seria Economie. Materialele conferinței, 21 octombrie 2005, Chișinău, ULIM, 2006, p. 278-283
23. Cantarean N. Eficiența factorilor economici în desfășurarea activităților bisericesti. Simpozion internațională, *Sectorul serviciilor în secolul XXI – realizări, probleme, perspective*. 26-27 martie 2010, Chișinău: USM, 2010, p.105-112
24. Cantarean N. Cuantificarea impactului factorilor economici asupra evoluției numărului creștinilor ortodocși în profilul eparhiilor din Republica Moldova. Simpozion internațională,

Sectorul serviciilor în secolul XXI – realizări, probleme, perspective. 26-27 martie 2010, Chișinău: USM, 2010, p.113-126

25. Cantarean N. Aplicarea managementului serviciilor spirituale prin obiective. Simposion internațională, *Sectorul serviciilor în secolul XXI – realizări, probleme, perspective.* 26-27 martie 2010, Chișinău: USM, 2010, p.6-13

26. Cantarean N. Bazele canonice ale managementului funcționării Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove. Conferința internațională, *Creșterea eficienței economice întru valorificarea strategiei naționale.* 23-25 martie 2010, Chișinău: ULIM, 2010, p. 130-137

27. Cantarean N. Determinarea nivelului optim de dotarea economică a eparhiilor Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove. Conferința internațională, *Creșterea eficienței economice întru valorificarea strategiei naționale.* 23-25 martie 2010. Chișinău: ULIM, 2010, p. 137-144

Adnotare

Cantarean Nicolae. “Managementul activităților economice din sistemul eparhial al bisericii Creștin-Ortodoxe (exemplul Republicii Moldova)”. Teză de doctor în economie la specialitatea 08.00.05 – Economie și management (în activitatea de antreprenoriat), Chișinău, 2010

Teza pune în dezbatere aspecte ale eficientizării factorilor economici în activitățile bisericești în condițiile dezvoltării economiei și societății în ansamblu. Teza cuprinde preliminarii, 3 compartimente, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 174 titluri, 130 pagini de text. Rezultatele obținute sunt publicate în 27 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: activitatea managerială, discurs, intertextualitate, ambiguitate, legile discursului, acțiunii comunicaționale, competențe lingvistice, competențe pragmatice, logica, cunoștințe enciclopedice, context, întrebare retorică, funcțiile manageriale, resursele administrației, fundamentarea și perfecționarea.

Domeniul de studiu – economie, management, științe ale comunicării.

Scopul și obiectivele lucrării rezidă în elucidarea aspectului activității manageriale privind eficientizarea factorilor economici în activitățile bisericești, elaborarea bazelor teoretice și metodice de soluționare a problemei creșterii numărului de creștini ortodocși în Republica Moldova; Argumentarea și propunerea unui șir de abordări, care pot fi puse la baza rezolvării problemei creșterii numărului creștinilor ortodocși; Identificarea factorilor ce pot contribui considerabil la creșterea numărului creștinilor-ortodocși.

Noutatea și originalitatea științifică este determinată de problemele economice formulate, de metodele de soluționare ale acestora; de tratările sistemice ale proceselor examinate. Printre ele enumerăm: studierea aspectelor doctrinale în procesul desfășurării activităților Creștin-ortodoxe pe termen scurt, mediu și spațial; cuantificarea activităților Creștin Ortodoxe în contextul globalizării economice; elaborarea unui model economico-matematic privind evoluția creșterii numărului

creștinilor ortodocși; este propusă o metodă de cuantificare a activităților manageriale ale personalului bisericesc.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării constă în orientarea rezultatelor spre îmbunătățirea funcționării Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove, la creșterea numărului creștinilor ortodocși, aplicarea metodei de cuantificare a *efortului* economic pentru creșterea *efectivului*, a numărului creștinilor ortodocși, prin îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii bisericești, prin utilizarea optimă a resurselor economice.

Valoarea aplicativă și implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele investigației și-au găsit materializare în activitatea cotidiană și de previziune a Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove, Academiei de Teologie Ortodoxă din Moldova.

Annotation

Nicolae Cantarean. Thesis on “Management system in economic activities Orthodox Christian Diocese of the Church (the example of Moldova)” submitted for a Doctor’s degree. Specialization: 08.00.05 – Economics and Management (in Religion), Chisinau, 2010.

The thesis tackles the problems of the efficiency of economic factors and their influence upon religious activity in the conditions of economic and social development. The thesis consists of Introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, a bibliography comprised of 174 titles, 130 pages of text. The results obtained are reflected in 27 research publications.

Keywords: management, business, economic efficiency, economic multiplier, communicative activities, discourse, interactivity, feedback; speech logic, speech ethics, pragmatic skills, managerial functions, encyclopedic knowledge, perfection abilities, rhetoric, administrative resources.

Field of study: economics, management, communication science.

Purpose and objectives: to elucidate managerial activity aspect of economic factors in religious activity; to develop efficient theoretical and methodological bases connected to economic efficiency of religious activity; to identify a number of approaches and factors instrumental in sustaining and growth of the number of Orthodox Christians in the Republic of Moldova.

Theoretical importance and originality of the work are determined by the problems of economic activity in the church sphere and the systemic approach to the processes under study. The research is concentrated around doctrinal aspects of the short-, medium- and long-term Christian Orthodox activity development; quantitative evaluation of Christian Orthodox activity in the context of globalization; developing an economic and mathematical prognostication model for assessing the rise in the Christian Orthodox numerical strength; the method of quantity management of church personnel activity.

Theoretical importance and applied value of the work consist in its orientation towards the improvement of the functioning of the Chisinau and All Moldova Metropolitan Office; the rise in the number of Orthodox Christians; application of numerical methods in assessing the growing economic efficiency obtained by improving church infrastructure and managerial activity of church personnel.

Research results implementation: The recommendations proposed may be applied in practical activities of ministries, departments and public institutions. The recommendations of the present study have been taken into account in the activity of the Metropolitan of Chisinau and All Moldova Office and the Moldovan Orthodox Theological Academy.

Аннотация

Николай Кантарян, Диссертация "Менеджмент экономической деятельности епархиальной системы Христианской Церкви (на примере Республики Молдова)", на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.05. - Экономика и менеджмент (в предпринимательской деятельности), Кишинев, 2010

В работе рассматриваются вопросы эффективности экономической деятельности, влияния различных факторов на религиозную деятельность с точки зрения экономики и общества. Диссертация состоит из Введения, 3 глав, общих выводов и рекомендаций, библиографии -174, приложений, страниц текста 130. Полученные в результате проведенного исследования результаты опубликованы в 21 научных статьях.

Ключевые слова: управление, бизнес, экономическая эффективность, экономический мультипликатор, развитие коммуникации, интерактивность, обратная связь, логика речи, этика речи, прагматические навыки, энциклопедические знания, функции управления, управления ресурсами, способности совершенствования.

Область исследования - экономика, менеджмент, управление в области религии.

Цель и задачи работы заключается в уточнении вопросов эффективного управления в религиозной деятельности, разработка теоретической и методологической базой для роста экономической эффективности религиозной деятельности, эффективное использование экономических и социальных факторов для роста числа православных христиан в Молдове, выявление факторов, которые могут внести существенный вклад в увеличение православных христиан.

Научная новизна и оригинальность работы обусловлена тем, поднятыми экономическими вопросами деятельности в духовной сфере, методами их решения; планирование деятельности в краткосрочной и среднесрочной перспективе по количеству и качества православных христиан; эффективная экономическая деятельность религии в условиях экономической глобализации; развитие математической модели экономического

прогнозирования роста количества православных христиан; предложения по росту эффективности управления персоналом в духовной сфере.

Прикладная значимость. Результаты исследования и нашли проявление в повседневной жизни и прогнозировании деятельности Кишиневско-Молдавской Митрополии, Кишиневской Духовной Академии. Сформулированные выводы и предложения могут быть использованы в практической деятельности различных министерств, ведомств и социальных структур.

CANTAREAN Nicolae

**MANAGEMENTUL ACTIVITĂȚILOR ECONOMICE DIN
SISTEMUL EPARHIAL AL BISERICII CREȘTIN-ORTODOXE
(EXEMPLUL REPUBLICII MOLDOVA)**

Specialitatea: 08.00.05 – economie și management (în religie)

Autoreferatul tezei de doctor în economie

Aprobat spre tipar: 03.04.2010 Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tirajul 50 ex. Comanda nr. Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 1,75

Centru Editorial Poligrafic al USM
Str. A. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2010